

KNJIŽNA POROČILA

Reallexikon der Assyriologie begründet von Erich Ebeling und Bruno Meißner †. Unter Mitwirkung zahlreicher Fachgelehrter herausgegeben von Erich Ebeling †. Durch den Druck geführt und ergänzt von Ernst Weidner. — Dritter Band, erste Lieferung: F — Fixsterne. Berlin 1957. Walter de Gruyter & Co. 8°, 80 strani.

Leta 1957 je minulo sto let, odkar je klinopisna pisava razvozljana. Leta 1857 je namreč londonska R. Asiatic Society, ki je osrednje združenje angleških orientalistov, poverila štirim najuglednejšim asiriologom (Rawlinson, Hincks, Fox Talbot in Oppert) nalogo, da prečitajo vsak zase neki nov tekst. Neodvisno drug od drugega so vsi dognali, da je bil to neki napis asirskega kralja Tiglatpilezerja I.; tudi med njihovimi prevodi ni bilo bistvenih razlik. Odkar je bila klinopisna uganka tako v jedru rešena, se je število novih klinopisnih tekstov zelo pomnožilo. Asiriologija, ki je ohranila svoje tradicionalno ime, obravnava sedaj razen asirskih in babilonskih tudi sumerske, elamske, hetitske, ugaritske in urartejske napise, da naštejemo vsaj najvažnejše. Klinopisni napisi posegajo po svoji vsebini na različna področja: jezikovno, pravno, verstveno, medicinsko, matematično itd. Stalno naraščajoče gradivo je čedalje teže pregledno.

Zato se je že zgodaj pokazalo, da bi bil potreben asiriološki realni leksikon, ki naj bi v strokovnih člankih podajal pregled najvažnejših uspehov in dognanj v posameznih vprašanjih. Tako sta se leta 1922, v času najhujše inflacije, dva berlinska asiriologa, sedaj že pokojna Bruno Meißner (1868—1947) in Erich Ebeling (1886—1955) odločila, da pripravita realni leksikon asiriologije; založništvo je prevzel Walter de Gruyter & Co. Prvi snopič je izšel leta 1928; leta 1932 je bil dovršen prvi zvezek (A — Bepašte, 483 strani in 59 slik), leta 1938 je bil končan drugi zvezek Ber — Ezur, 491 strani in 4 slike). Iz prvega zvezka je zlasti omeniti članke o mestih Aššurju in Babilonu ter o asirski in o babilonski zgodovini; pravnika zanimajo članki o adopciji, o pomilostitvi in o vrstah uradnikov. V drugem zvezku so posebno zanimivi članki: Elam, babilonski zgodovinar Berossos, za kronologijo so važni sezname let, ki so jih sumerski in starobabilonski vladarji označevali po pomembnejših dogodkih v posameznih letih, za asirsko zgodovino pa so podobno važni sezname *limmu* uradnikov (v letih 911—648). S pravnega področja je omeniti članke o krvnem maščevanju, tatvini, zakonu in prisegi.

Po končanem drugem zvezku je kazalo, da se delo ne bo nadaljevalo. Po koncu vojne je pokojni E. Ebeling napel vse sile, da se je založnik odločil za nadaljevanje asirskega realnega leksikona. Čeprav že bolehen, je Ebeling leta 1953 potoval v Pariz na mednarodno zborovanje asiriologov (Rencontre Assyriologique Internationale), da bi pridobil novih sodelavcev. Na poznejša asiriološka zborovanja in kongrese je pošiljal pismene pozive k sodelovanju. Sam je pripravil gradivo za črko F in delno tudi za črko G, ko mu je 28. oktobra 1955 smrt iztrgala pero iz rok. Njegov stari prijatelj in sodelavec prof. Ernst Weidner (Gradec) je poskrbel, da je prvi del pripravljenega gradiva izšel kot prvi snopič tretjega zvezka. Nameravano je, da bo delo dovršeno v treh zvezkih; posamezni snopiči naj bi po tem načrtu četrtno izhajali.

Za sedANJI prvi snopič je pokojni E. Ebeling prispeval zares levji delež. Zdi se, da je po svojem obširnem poznavanju različnih klinopisnih tekstov mogel in moral prevzemati članke, za katere ni mogel najti ožjega »specialista«. Tako je obdelal: basni, bakljo (posebej sporočanje poročil z ognjem), brod, sokol, lovske jame, po-

tvorbe listin, rodbino, barve, barvila. Med drugimi sodelavci je mnogo prispeval E. Unger (potvorbe, barve v staroorientalskem slikarstvu, fata morgana, fajansa in drugo), dva članka (fibula, filigram) M. Falkner (Gradec). Nova sta francoska sodelavca René Labat (mrtvo rojeni, mrzlica) in Maurice Lambert (polje, ribištvo v predargonski dobi). Juridичno zanimive prispevke sta napisala: G. Furlani (Rim), praznik, rodbinsko jamstvo, posebno pri Hetitih; ter J. Klíma (Praga): malomarnost.

Po sklepu 24. mednarodnega kongresa orientalistov v Münchenu bodo v nadaljnjih zvezkih prispevki francoskih in angleških orientalistov izhajali v teh jezikih, ne več v prevodih, ostala bo pa uvrstitev po geslih v nemščini. S tem bo delo še pridobilo in očitno bo poudarjen njegov mednarodni značaj.

Nadaljevanje realnega leksikona za asiriologijo iskreno pozdravljamo in želimo, da bi kolikor mogoče po postavljenem načrtu redno izhajal.

Viktor Korošec

Richard Pittioni, *Urzeitlicher Bergbau auf Kupfererz und Spurenanalyse, Beiträge zum Problem der Relation Lagerstätte-Fertigobjekt* (Archaeologia Austriaca, Beiheft 1; Archiv für ur- und frühgeschichtliche Bergbau-forschung Nr. 10), Wien 1957, 76 str., 21 slik, 35 tabel in 1 karta.

V založbi Franz Deuticke na Dunaju je izšla kot dopolnitveni zvezek *Archaeologia Austriaca* izredno zanimiva razprava predgodovinarja Richarda Pittionija, v kateri obravnava vprašanje prazgodovinskega rudarstva bakrene rude ter analizo sledov, po katerih moremo soditi o značaju kovine in rude, iz katere so bili posamezni bakreni predmeti izdelani. Avtor je pri svojih spektralno-analitičnih preiskavah uporabil prvenstveno avstrijsko gradivo, poleg tega pa tudi še gradivo Češkoslovaške, ki je v precejšnji meri zastopano tudi v dunajskem Naravoslovnem muzeju, kolikor ga niso posamezni kolegi teh dežel dali avtorju v preiskavo. Upošteval je poleg tega tudi že dosedaj napravljene analize te vrste, čeprav se z mnenjem posameznikov glede končnih sklepov vedno ne strinja. Da bi mogel ugotoviti izvor bakra, t. j. rudnike, od koder je ruda prihajala, je avtor moral napraviti ali dati napraviti vrsto analiz bakrene rude raznih rudnikov.

Raziskovanje le posameznih objektov, podčrtava avtor, ne more privedi do pravih rezultatov. Vzrok je tudi v tem, da niti sestav rude v vseh plasteh istega rudnega ležišča ni isti. Le velike serijske preiskave predmetov istega časa in celo istih oblik morejo nuditi pravilno osnovo za končne sklepe.

Pri svojem zelo obširnem obravnavanju se je avtor prvenstveno omejil na dve vrsti predmetov, in sicer na tako imenovane križne sekire (Kreuzständige Hacken) in podobna kladiva ter na bakrene zapestnice in ogrlice, tako imenovane Ringbarren. V manjši meri se je ukvarjal tudi z drugim istočasnim gradivom. Pri svojem raziskovanju je ravno tako skušal ugotoviti, ali so bili predmeti izdelani iz samorodnega bakra ali pa iz bakra, ki je šele pridobljeno iz rud.

Za bazo svojih raziskovanj je avtor vzel nekoliko ogrlic, ki so pri spektralni analizi raznih delov pokazale homogenost kovine in tudi homogenost vlijanja. Na temelju teh analiz sodi, da za analizo zadostuje že del površine nekega predmeta, ki bo dala dovolj podatkov o sestavi bakra, ki se potrebuje za ugotavljanje izvora, od kod je kovina prišla.

Po spektrografičnih analizah so mogli ugotoviti, na temelju križnih sekir, da so v prazgodovini uporabljali kot gradivo tudi samorodni baker. Vendar je večina gradiva, ki ga je raziskoval Pittioni, bilo izdelanega iz plavljenega bakra. Avtor sklepa dalje tudi, da je bilo možno mešanje samorodnega in iz rude plavljenega bakra pri izdelovanju posameznih predmetov. Medtem pa ni bilo mogoče ugotoviti pri raziskavi in analizah križnih sekir in kladiv, katere so bile izdelane iz samorodnega, katere pa iz plavljenega bakra. Z metalografičnimi metodami je pa zopet mogel ugotoviti izdelavo posameznih predmetov, ki so najprej bili izgotovljeni z vlijanjem, nato pa še obdelovani s kovanjem. Med pomembnejše ugotovitve sodi tudi, da je na temelju analiz bilo mogoče ugotoviti verjetna mesta, od kod se je kovina ali ruda dobivala. Pri tem pa ni, kakor je razvidno iz analiz rud, mogoče računati že na posamezne rudnike, iz katerih rude naj bi bili s plavljenjem iz-